

ประโยค ป.ธ. ๔

แปล ไทยเป็นมคธ

สอบ วันที่

๒๕๖

ภาค ๑ หน้า ๑๔๔-๑๔๕

๑. ความพิสดารว่า กุลบุตร ๒ คน ชาวเมืองสาวัตถี เป็นสหายกัน ไปยังวิหาร พังพระธรรมเทศนาของพระศาสดาแล้วละกามทั้งหลาย ถวายชีวิตในพระศาสนาของพระศาสดา บวชแล้ว อยู่ในสำนักพระอาจารย์และพระอุปัชฌาย์ ตลอด ๕ ปีแล้ว เข้าไปเฝ้าพระศาสดา ทูลถามถึงฐานะในพระศาสนา ได้ฟังวิบัติสภาวะและคันถุระโดยพิสดารแล้ว, รูปหนึ่ง กราบทูลก่อนว่า "ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญข้าพระองค์บวชแล้วเมื่อกายแก่ ไม่สามารถจะบำเพ็ญคันถุระได้, แต่จะบำเพ็ญวิบัติสภาวะ" ดังนี้แล้ว ทูลให้พระศาสดาตรัสบอกวิบัติสภาวะ จนถึงพระอรหันตพากเพียรพยายามอยู่ บรรลุพระอรหันตพร้อมด้วยปฏิสัมมิตาทั้งหลาย ฯ ฝ่ายภิกษุรูปนอกนี้ คิดว่า "เราจะบำเพ็ญคันถุระ" ดังนี้แล้ว เรียนพระพุทธรพจน์ คือพระไตรปิฎกโดยลำดับ กล่าวธรรมสวดสรภัญญะในสถานที่ตนไปแล้ว ฯ เทียบบอกรรมแก่ภิกษุ ๕๐๐ รูป ได้เป็นอาจารย์ของคณะใหญ่ ๑๘ คณะ ฯ ภิกษุทั้งหลาย เรียนพระกัมมัญฐานในสำนักพระศาสดาแล้วไปอยู่ที่อยู่ของพระเถระนอกนี้ (รูปบำเพ็ญวิบัติสภาวะ) ตั้งอยู่ในโอวาทของท่านบรรลุพระอรหันตแล้ว นมัสการพระเถระเรียนว่า "กระผมทั้งหลายใคร่จะเฝ้าพระศาสดา" ฯ พระเถระกล่าวว่า "ไปเถิด ผู้มีอายุ, ท่านทั้งหลาย จงถวายบังคมพระศาสดา นมัสการพระมหาเถระทั้ง ๘๐ รูป ตามคำของเราจะบอกพระเถระผู้สหายของเราบ้างว่า 'ท่านอาจารย์ของกระผมทั้งหลาย นมัสการได้เท่า' ดังนี้แล้วส่งไป ฯ ภิกษุเหล่านั้นไปสู่วิหารถวายบังคมพระศาสดาและนมัสการพระอสีติมหาเถระแล้ว ไปสู่สำนักพระคันถิกเถระ เรียนว่า "ได้เท่า ขอรับ ท่านอาจารย์ของพวกกระผม นมัสการถึงได้เท่า" ฯ ก็เมื่อพระเถระนอกนี้ถามว่า "อาจารย์ของท่านนั้นเป็นใคร ?" ภิกษุเหล่านั้นเรียนว่า "เป็นภิกษุผู้สหายของได้เท่า" ฯ เมื่อพระเถระ (วิบัติสภาวะ) ส่งข่าวเยี่ยมอย่างนี้เรื่อย ๆ อยู่, ภิกษุหนึ่ง (คันถิกะ) อุดทนอยู่ได้สัปดาห์เล็กน้อย ภายหลังไม่สามารถจะอดทนอยู่ได้, เมื่อพวกเขาคัดค้านตักภิกษุเรียนว่า "ท่านอาจารย์ของพวกกระผมนมัสการได้เท่า" ดังนี้แล้ว จึงกล่าวว่า "อาจารย์ของพวกท่านนั้นเป็นใคร" เมื่อภิกษุทั้งหลายเรียนว่า "เป็นภิกษุผู้สหายของได้เท่า ขอรับ" จึงกล่าวว่า "ก็อะไรเล่า ? ที่พวกท่านเรียนในสำนักของภิกษุหนึ่ง บรรดาภิกษุ มีที่มณิกายเป็นต้นนิกายใดนิกายหนึ่งหรือ ? หรือบรรดาปิฎก ๓ ปิฎกหนึ่งหรือ ? ที่พวกท่านได้เรียนแล้ว" ดังนี้แล้ว คิดว่า สหายของเรา ย่อมไม่รู้จักคาถาแม่ประกอบด้วย ๔ บท, ถือบังสุกุลเข้าป่าแต่ในคราวบวชแล้วยังได้อันตเวทสิกขามากมายหนอ, ในกาลที่เธอมา เราควรถามปัญหา" ฯ

๑ สาวตถิวาสีโน ทิ เทว กุลปุตตา สหายกา วิหารัง คนฺตวา สตถุ ฌมมเทสนํ สุตฺวา
กาเม ปหาย สตถุ สาสเน อูรํ ทตฺวา ปพฺพชิตฺวา ปณฺจ วสฺसानิ อัจฉริยฺชฺฌายานํ สนฺตึเก
วลิตฺวา สตถารํ อุตฺสงฺกมิตฺวา สาสเน ฐรํ ปุจฺฉิตฺวา วิปฺสฺสนาฐรณฺจ คนฺถฐรณฺจ วิตถารโต
สุตฺวา เอโก ตาว อหํ ฆนฺเต มหฺลลกกালে ปพฺพชิตฺวา น สกฺขิสฺสามิ คนฺถฐรํ ปฺเรตฺตํ
วิปฺสฺสนาฐรํ ปน ปฺเรตฺตสํมิตฺติ ยาว อรหตฺตวา วิปฺสฺสนํ กถาเปตฺวา ฌณฺฺนโต วายมนฺโต สห
ปฏฺฐิสฺมภิกขาหิ อรหตฺตํ ปาปฺปณฺิ ฯ อิตโร ปน อหํ คนฺถฐรํ ปฺเรตฺตสํมิตฺติ อนุกฺกเมน เตปฺปิฏกํ
พฺพุทฺทวณฺํ อุกฺคณฺหิตฺวา คตคตญฺญานเ ฌมฺมํ กเถติ สรภณฺญํ ฆณฺติ ปณฺจณฺํ ภิกฺขุสฺตทานํ
ฌมฺมํ วาเจนโต วิจฺรติ อญฺญารสนฺนํ มหาคณฺหนํ อัจฉริเย อโหสิ ฯ ภิกฺขุ สตถุ สนฺตึเก
กมฺมญฺญานํ คเหตุวา อิตฺรสฺส เถรสฺส วสนฺญานํ คนฺตวา ตสฺโสวาเท ฐฺตฺวา อรหตฺตํ ปตฺวา
เถรํ วนฺทิตฺวา สตถารํ ทญฺญุกามมฺหาติ วนฺทติ ฯ เถโร คจฺฉถ อวฺโส มม วจเนน สตถารํ
วนฺทิตฺวา อสฺตีมฺหาเถเร วนฺทถ สหายกตฺเถรํปิ เม อมฺหากํ อัจฉริเย ตุมฺเห วนฺทิตฺติ วเทถาติ
เปเสสิ ฯ เต วิหารัง คนฺตวา สตถารณฺเจว อสฺตีมฺหาเถเร จ วนฺทิตฺวา คนฺถิกตฺเถรสฺส สนฺตึกํ
คนฺตวา ฆนฺเต อมฺหากํ อัจฉริเย ตุมฺเห วนฺทิตฺติ วนฺทติ ฯ อิตเรณ จ โก นามโสติ วุตฺเต
ตุมฺหากํ สหายกภิกฺขุ ฆนฺเตติ วนฺทติ ฯ เอวํ เถเร ปฺนปฺปณฺํ สาสนํ ปหิณฺเนเต โส ภิกฺขุ
โธกํ กาลํ สหิตฺวา อปรภาเค สหิตฺุ อสฺกโณโต อมฺหากํ อัจฉริเย ตุมฺเห วนฺทิตฺติ วุตฺเต โก
เอโสติ วตฺวา ตุมฺหากํ สหายกภิกฺขุ ฆนฺเตติ วุตฺเต กิ ปน ตุมฺเหหิ ตสฺส สนฺตึเก อุกฺคหิตํ
กิ ทิฆนิกายาทีสุ อณฺฺณตโร นิกายเ กิ ตีสุ ปิฏฺเฐสุ เอกํ ปิฏฺกนฺติ วตฺวา จตฺตฺปทิกํปิ คาลํ
น ชานาติ ปัสฺสูลํ คเหตุวา ปพฺพชิตกาเลเยว อรณฺญํ ปวิฏฺโฐ พฺหุ วต อนฺเตวาสิเก ลภิ
ตสฺส อาคตกาเล มยา ปณฺหํ ปุจฺฉิตฺุ วญฺญตฺตีติ จินฺเตสิ ฯ

๑. ความพิสดารว่า กุลบุตร ๒ คน ชาวเมืองสาวัตถี เป็นสหายกัน ไปยังวิหาร พังพระธรรมเทศนาของพระศาสดาแล้วละกามทั้งหลาย ถวายนั่งในพระศาสนาของพระศาสดา บวชแล้ว อยู่ในสำนักพระอาจารย์และพระอุปัชฌาย์ ตลอด ๕ ปีแล้ว เข้าไปเฝ้าพระศาสดา ทูลถามถึงฐานะในพระศาสนา ได้ฟังวิปัสสนาธุระและคัมภีระโดยพิสดารแล้ว,

๑ สาวตถิวาสีโน ทิ เทว กุลบุตรตา สหายกา วิหาริ คณตฺวา สตฺถุ ฆมฺมเทสนํ สุตฺวา กามะ ปหาย สตฺถุ สาสเน อริ ทตฺวา ปพฺพชิตฺวา ปณฺจ วสุธานี อัจฉริยฺปชฺฌายานํ สนฺติเก วลิตฺวา สตฺถารํ อุปสงกมิตฺวา สาสเน ฐุํ ปุจฺจิตฺวา วิปัสสนาธุระมฺจ คณฺถธุระมฺจ วิตฺถารโต สุตฺวา

รูปหนึ่ง กราบทูลก่อนว่า "ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญข้าพระองค์บวชแล้วเมื่อกายแก่ ไม่สามารถจะบำเพ็ญคัมภีระได้, แต่จะบำเพ็ญวิปัสสนาธุระ" ดังนี้แล้ว ทูลให้พระศาสดาตรัสบอกวิปัสสนา จนถึงพระอรหันต์ พากเพียรพยายามอยู่ บรรลุพระอรหันต์พร้อมไปด้วยปฏิสัมภิทาทั้งหลาย ฯ

เอโก ตาว อหิ ฆนฺเต มหุลลกกาละ ปพฺพชิตฺวา น สกุขิสฺสามิ คณฺถฐุํ ปฺมุเรตฺถุํ วิปัสสนาธุระ ปน ปฺมุเรตฺถุํ ยาว อรหตฺตตา วิปัสสนํ กถาเปตฺวา มฺชฺฉนฺโต วายมฺนฺโต สห ปฏฺฐิสฺมภิทาหิ อรหตฺตํ ปาปฺปณิ ฯ

ฝ่ายภิกษุรูปนอกนี้ คิดว่า "เราจะบำเพ็ญคันถุระ" ดังนี้แล้ว เรียนพระพุทฺธพจน์ คือพระไตรปิฎกโดยลำดับ กล่าวธรรมสวดสรภัญญะในสถานที่ตนไปแล้ว ๆ, เทียบบอกรรมแก่ภิกษุ ๕๐๐ รูป ได้เป็นอาจารย์ของคณะใหญ่ ๑๘ คณะ ฯ

อิติโร ปน อหิ คณถุระ ปุเรสสามิติ อนุกกเมเน เตปิฏกั พุทฺธวจนั อุกุคณหิตฺวา คตคตฺถุฐานเ
ธมฺมํ กเถติ สรภญฺญํ ภาณติ ปญฺจนนุํ ภิกฺขุสฺถานั ธมฺมํ วาเจนุโต วิจฺรติ อฏฺฐารสนนุํ
มหาคณานั อจฺริโย อโหสิ ฯ

ภิกษุทั้งหลาย เรียนพระกัมมัฏฐานในสำนักพระศาสดาแล้วไปอยู่ที่อยู่ของพระเถระนอกนี้ (รูปบำเพ็ญวิปัสสนา) ตั้งอยู่
ในโอวาทของท่าน บรรลุพระอรหัตแล้ว นมัสการพระเถระเรียนว่า "กระผมทั้งหลายใคร่จะเฝ้าพระศาสดา" ฯ

ภิกษุ สตุถุ สนฺติเก กมฺมฏฺฐานัน คเหตุวา อิตรสฺส เถรสฺส วสนฺฏฺฐานัน คนฺตฺวา ตสฺสฺสวาเท
ฐฺตฺวา อรหฺตฺตํ ปตฺวา เถรํ วนฺทิตฺวา สตุถารํ **ทฺฐุคามมหาติ** วทนฺติ ฯ

พระเถระกล่าวว่า "ไปเถิด ผู้มีอายุ, ท่านทั้งหลาย จงถวายบังคมพระศาสดา **นมัสการพระมหาเถระทั้ง ๘๐** รูป ตามคำของเราจงบอกพระเถระผู้สหายของเราบ้างว่า 'ท่านอาจารย์ของกรรมทั้งหลาย นมัสการได้เท่า' ดังนี้ แล้วส่งไป ฯ ภิคุเหล่านั้นไปสู่วิหารถวายบังคมพระศาสดาและนมัสการพระอสีติมหาเถระแล้ว ไปสู่สำนัก **พระคันถิกเถระ** เรียกว่า "ใต้เท้า ขอรับ ท่านอาจารย์ของพวกกรรม นมัสการถึงใต้เท้า" ฯ

เถโร คจฺจนฺถ อวฺวโส มม วจเนน สตฺถารํ วนฺทิตฺวา **อสีติมหาเถเร วนฺท** สหายกตฺเถรปิ เม อมฺหากํ อจฺริโย ตุมฺเห วนฺทตีติ วเทถาติ เปเสสิ ฯ เต วิหารํ คนฺตฺวา สตฺถารณฺเจว อสีติมหาเถเร จ วนฺทิตฺวา **คณฺถิกตฺเถรสฺส** สนฺติกํ คนฺตฺวา ฆนฺเต อมฺหากํ อจฺริโย **ตุมฺเห** วนฺทตีติ วทฺนฺติ ฯ

ก็เมื่อพระเถระนอกนี้ถามว่า "อาจารย์ของพวกท่านนั้นเป็นใคร ?" ภิคุเหล่านั้นเรียกว่า "เป็น**ภิคุผู้สหาย**ของใต้เท้า" ฯ

อิตรเณ จ โโก นามโสติ **วุตฺเต** ตุมฺหากํ **สหายกภิคุ** ฆนฺเตติ วทฺนฺติ ฯ

เมื่อพระเถระ (วิปัสสกภิกษุ) ส่งข่าวเยี่ยมอย่างนี้เรื่อย ๆ อยู่, ภิกษุหนึ่ง (คันทิกะ) **อดทนอยู่** ได้สัปดาห์เล็กน้อย ภายหลังไม่สามารถจะอดทนอยู่ได้, เมื่อพวกเขาอัครภิกษุเรียนว่า "ท่านอาจารย์ของพวกเขากระผมเห็นสการีไต้เท้า" ดังนี้แล้ว จึงกล่าวว่า "อาจารย์ของพวกเขาท่านนั้นเป็นใคร" เมื่อภิกษุทั้งหลายเรียนว่า "เป็นภิกษุผู้สหายของไต้เท้า ขอรับ"

เอวฺ เถเร ปุณฺณฺ ปุณฺ สาสนํ ปหิณฺหนเต โส ภิกฺขุ โถกํ กาลํ **สทิตฺวา** อปรมาเค สทิตฺตุ อสกุโกนฺโต อมฺหากํ อจฺริโย ตุมฺเห วนฺทตฺติ วุตฺเต โภ เอโสติ วตฺวา ตุมฺหากํ สหายภิกฺขุ ภาณเตติ วุตฺเต

จึงกล่าวว่า "ก็อะไรเล่า? ที่พวกท่าน**เรียน**ในสำนักของภิกษุหนึ่ง บรรดาภิกษุที่มีที่มณิกายเป็นต้น **นิกาย**ใดนิกายหนึ่ง หรือ? หรือบรรดาภิกษุ ๓ **ปฏิภาณ**หนึ่งหรือ? ที่พวกท่านได้เรียนแล้ว" ดังนี้แล้ว คิดว่า สหายของเรา ย่อมไม่รู้จัก คาถา**แม่ประกอบด้วย ๔ บท**, ถือบังสกุลเข้าป่าแต่ในคราวบวชแล้วยังได้อันตวาสึกมากมายหนอ, ในกาลที่เธอมา **เราควรรณมปัญหา**" ๑

กึ ปน ตุมฺเหติ ตสฺส สนฺติเก **อุคฺคหิตํ** กึ ทิมฺนิกายาทิสฺส อญฺญตโร **นิกาย** กึ ตีสฺส ปฏิภาณฺส อเกํ **ปฏิภาณ**ติ วตฺวา **จตฺตฺตฺติ** คานํ น ชานาติ ปัสฺสูลํ คเหตุวา ปพฺพชิตกาเลยว อรณญํ ปวิฏฺฐิ พฺหุ วต อนฺตวาสึเก ลภิ ตสฺส อาคตกาเล **มยา ปณฺหํ ปุจฺฉิตฺตุ วัฏฺฐตฺติ** จินฺตสิ ๑